

Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego

realizując zadania określone w art. 63 ust.1 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (Dz.U. 2024 poz. 90 z późn. zm.)

ogłasza

XXII OGÓLNOKRAJOWY KONKURS *BEZPIECZNE GOSPODARSTWO ROLNE*

Patronat Honorowy
Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej
Andrzeja Dudy

REGULAMIN KONKURSU

§ 1.

Cel konkursu

Celem konkursu jest promocja zasad ochrony zdrowia i życia w gospodarstwach rolnych.

§ 2.

Organizatorzy konkursu

1. Organizatorem konkursu jest Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego z siedzibą w Warszawie (00-608) przy al. Niepodległości 190 – zwana dalej jako KRUS lub Organizator.
2. Współorganizatorami konkursu są:
  - 1) Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi;
  - 2) Państwowa Inspekcja Pracy;
  - 3) Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa;
  - 4) Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa.
3. Współorganizatorami konkursu mogą również zostać inne instytucje i organizacje działające na rzecz poprawy bezpieczeństwa na terenach wiejskich, a także podmioty, które zgłoszą chęć współpracy na poszczególnych etapach konkursu.

4. Współorganizatorzy uczestniczą w pokrywaniu kosztów organizacji konkursu i zakupu nagród na zasadach uzgodnionych ze sobą w odrębnych uregulowaniach.
5. Współorganizatorzy konkursu, patroni, partnerzy, sponsorzy i fundatorzy nagród, na podstawie odrębnych uregulowań zawartych z KRUS, uprawnieni są do rozpowszechniania za pośrednictwem dostępnych im mediów informacji dotyczących organizacji, przeprowadzenia i rozstrzygnięcia konkursu, w tym danych identyfikujących uczestników i laureatów konkursu oraz wykonanej przez komisje konkursowe dokumentacji zdjęciowej konkursu.
6. Organizator może pozyskiwać nagrody od fundatorów innych niż Współorganizatorzy konkursu.

§ 3.

Warunki uczestnictwa i zgłoszenie udziału w konkursie

1. Uczestnikami konkursu mogą być wyłącznie gospodarstwa rolne prowadzące działalność rolniczą, których właścicielami są osoby pełnoletnie ubezpieczone w KRUS (przynajmniej jeden z właścicieli).
2. W konkursie nie mogą uczestniczyć gospodarstwa, które w poprzednich edycjach konkursu zdobyły I miejsce w etapie centralnym konkursu i uzyskały tytuł najbezpieczniejszego gospodarstwa w kraju, tj. zwycięzcy wszystkich poprzednich edycji Ogólnokrajowego Konkursu *Bezpieczne Gospodarstwo Rolne*, nawet w przypadku zmiany ich właściciela.
3. Przez okres kolejnych pięciu lat udziału w konkursie nie mogą brać laureaci II i III miejsca w etapie centralnym poprzednich edycji konkursu, a przez okres trzech kolejnych lat – gospodarstwa laureatów I, II i III miejsca etapu wojewódzkiego poprzednich edycji konkursu.
4. Warunkiem udziału w konkursie jest przekazanie do najbliższej Placówki Terenowej lub Oddziału Regionalnego KRUS **w terminie do 25 kwietnia 2025 r.** *Formularza zgłoszeniowego*, którego wzór określa załącznik nr 1 do niniejszego regulaminu. *Formularz* powinien być przekazany przez właściciela gospodarstwa lub osobę upoważnioną do jego reprezentowania: osobiście lub za pośrednictwem operatora pocztowego, lub innego przewoźnika, lub pocztą elektroniczną.
5. Kompletne zgłoszenie należy przesłać w sposób określony w ust. 4 niniejszego paragrafu do Placówki Terenowej lub Oddziału Regionalnego KRUS. Zgłoszenie e-mail powinno wpłynąć **do godz. 23:59 w dniu 25 kwietnia 2025 r.**, a w tytule wiadomości należy wpisać: „XXII Ogólnokrajowy Konkurs *Bezpieczne Gospodarstwo Rolne*”. W przypadku wysyłki pocztą tradycyjną decyduje data stempla pocztowego.
6. Wykaz danych adresowych Placówek Terenowych i Oddziałów Regionalnych KRUS opublikowany jest na stronie internetowej KRUS pod adresem:
<https://www.gov.pl/web/krus/adresy-or-i-pt2>
7. Warunkiem udziału w konkursie jest:

- 1) podleganie ubezpieczeniu społecznemu rolników przez co najmniej jednego ze współwłaścicieli gospodarstwa;
  - 2) wyrażenie zgody na przetwarzanie przez KRUS danych osobowych zawartych w treści *Formularza zgłoszeniowego* (załącznik nr 1) i *Arkusza oceny gospodarstwa rolnego* (załącznik nr 2);
  - 3) wyrażenie zgody na rozpowszechnienie przez KRUS, Współorganizatorów, partnerów, patronów konkursu i fundatorów nagród informacji dotyczących udziału w konkursie i danych identyfikujących zgłoszone gospodarstwo;
  - 4) wyrażenie zgody na przetwarzanie i rozpowszechnienie przez KRUS, Współorganizatorów, partnerów, patronów konkursu, sponsorów i fundatorów nagród wizerunków utrwalonych w dokumentacji zdjęciowej i filmowej tworzonej przez komisje konkursowe na każdym etapie konkursu oraz podczas gal podsumowujących poszczególne jego etapy;
  - 5) złożenie odpowiednich oświadczeń zawartych w treści *Formularza zgłoszeniowego*.
8. Przesłanie *Formularza zgłoszeniowego* jest równoznaczne z wyrażeniem zgody na określone w postanowieniach niniejszego regulaminu warunki uczestnictwa w konkursie.
9. Udział w konkursie jest dobrowolny i bezpłatny, a liczba zgłaszających się uczestników jest nieograniczona.

§ 4. Kryteria oceny

1. Podstawą oceny gospodarstwa jest liczba i rodzaj stwierdzonych zagrożeń dla bezpieczeństwa osób w nim pracujących i przebywających. Członkowie komisji regionalnych i wojewódzkich odnotowują zagrożenia w *Arkuszu oceny gospodarstwa rolnego* (załącznik nr 2 do regulaminu);
2. Przy ocenie brane są pod uwagę przede wszystkim:
  - 1) organizacja obejścia, podwórza gospodarstwa oraz produkcji rolniczej;
  - 2) ład i porządek w obrębie podwórza, zabudowań i stanowisk pracy;
  - 3) stan techniczny budynków inwentarskich i gospodarczych, a także maszyn, urządzeń, instalacji i narzędzi znajdujących się w gospodarstwie rolnym;
  - 4) warunki obsługi i bytowania zwierząt gospodarskich i profilaktyka chorób odzwierzęcych;
  - 5) wyposażenie w środki ochrony osobistej i urządzenia wspomagające bezpieczną pracę;
  - 6) sposób przechowywania i postępowania ze środkami ochrony roślin, paliwami, nawozami i innymi substancjami niebezpiecznymi;
  - 7) rozwiązania stosowane w trosce o środowisko naturalne;
  - 8) organizacja miejsca pracy oraz wypoczynku rodziny, w tym placu zabaw dzieci, a także estetyka gospodarstwa;

9) zastosowane rozwiązania organizacyjne, techniczne i technologiczne wpływające na bezpieczeństwo osób pracujących i przebywających w gospodarstwie rolnym.

§ 5.

Organizacja i przebieg konkursu

1. Konkurs ma charakter ogólnokrajowy i przebiega w trzech etapach:
  - 1) regionalnym;
  - 2) wojewódzkim;
  - 3) centralnym.
2. Za organizację i przebieg etapu regionalnego i wojewódzkiego odpowiedzialni są Dyrektorzy Oddziałów Regionalnych KRUS, którzy:
  - 1) powołują regionalne i wojewódzkie komisje konkursowe, które składają się z co najmniej 3 osób, przy czym przewodniczący i sekretarz muszą być pracownikami KRUS;
  - 2) określają organizację oraz tryb pracy regionalnych i wojewódzkich komisji konkursowych;
  - 3) sprawują nadzór nad pracami regionalnych i wojewódzkich komisji konkursowych w zakresie zgodności sposobu rozstrzygnięcia etapu regionalnego i wojewódzkiego konkursu z zapisami niniejszego regulaminu;
  - 4) zatwierdzają rozstrzygnięcia etapu regionalnego i wojewódzkiego konkursu, które są ostateczne i nie przysługuje od nich odwołanie.
3. Komisje konkursowe (regionalne i wojewódzkie) wizytują gospodarstwa, wyłaniają laureatów poszczególnych etapów, sporządzają protokoły z posiedzeń i przesyłają ich kopie wraz z *Arkuszami oceny gospodarstw rolnych* i dokumentacją zdjęciową gospodarstw zwycięzców danego etapu do komisji konkursowej wyższego szczebla.
4. Regionalna komisja konkursowa po przeprowadzeniu wizytacji gospodarstw zgłoszonych do udziału w Konkursie i opracowaniu wymaganej dokumentacji, w tym dokumentacji zdjęciowej i *Arkuszy oceny gospodarstw*, wyłania maksymalnie trzech laureatów etapu regionalnego konkursu i przekazuje niezwłocznie ich dokumentację do wojewódzkiej komisji konkursowej.
5. Centralną komisję konkursową powołuje Prezes KRUS, na wniosek Dyrektora Biura Prewencji KRUS. Komisja składa się z co najmniej 7 członków: nie mniej niż 4 pracowników KRUS (w tym przewodniczącego, zastępcy przewodniczącego, sekretarza) oraz maksymalnie po 3 przedstawicieli współorganizatorów określonych w § 2 ust. 2. W jej skład mogą wejść również: członkowie Rady Ubezpieczenia Społecznego Rolników oraz przedstawiciele patronów i partnerów konkursu.
6. Centralna komisja konkursowa powołana jest do nadzorowania przebiegu konkursu i przeprowadzenia jego etapu krajowego. Za organizację prac komisji odpowiada Dyrektor Biura Prewencji Centrali KRUS.

7. Członkowie komisji konkursowych wszystkich etapów, przed przystąpieniem do wykonania czynności, składają pisemne oświadczenie o braku wystąpienia okoliczności prawnych lub faktycznych, które mogłyby budzić uzasadnione wątpliwości co do ich bezstronności. W przypadku ujawnienia takich okoliczności w toku postępowania, członek komisji konkursowej jest natychmiast wyłączany z udziału w pracach komisji.
8. Pracami komisji konkursowych kieruje przewodniczący. Obrady komisji konkursowych są tajne i odbywają się w obecności co najmniej 2/3 ich składu.
9. Komisje konkursowe rozpoczynają działalność z dniem powołania, a rozwiązują się z chwilą zatwierdzenia i ogłoszenia wyników danego etapu.
10. Placówki Terenowe, Oddziały Regionalne KRUS oraz Biuro Prewencji Centrali KRUS pełnią rolę sekretariatów komisji konkursowych i udostępniają swoje adresy do korespondencji związanej z konkursem.
11. Protokół wojewódzkiej komisji konkursowej zatwierdza Dyrektor OR KRUS.
12. Etap wojewódzki konkursu trwa nie dłużej niż do **25 czerwca 2025 r.**
13. Po zapoznaniu się z dokumentacją dotyczącą laureatów etapu regionalnego konkursu, w tym *Arkuszami oceny gospodarstwa rolnego* i dokumentacją zdjęciową, wojewódzka komisja konkursowa ponownie przeprowadza wizytacje gospodarstw laureatów etapu regionalnego, wykonuje dokumentację zdjęciową, a następnie dokonuje ponownej oceny gospodarstwa wg. *Arkusza oceny gospodarstwa rolnego*; wyłania zwycięzcę etapu wojewódzkiego konkursu i przesyła **do 27 czerwca 2025 r.** do Biura Prewencji *Arkusze oceny gospodarstwa* wraz z protokołem z posiedzenia wojewódzkiej komisji konkursowej, dokumentacją zdjęciową z etapu regionalnego i wojewódzkiego oraz dokumentem potwierdzającym podleganie ubezpieczeniu przez co najmniej jednego ze współwłaścicieli gospodarstwa.
14. Centralna komisja konkursowa zapoznaje się z dokumentacją z etapu regionalnego i wojewódzkiego, a w lipcu i sierpniu 2025 roku przeprowadza wizytacje 16 gospodarstw – laureatów etapów wojewódzkich konkursu. Następnie w oparciu o własną ocenę oraz zgromadzoną i opracowaną dokumentację konkursową, podczas posiedzenia w obecności co najmniej 2/3 jej członków, podejmuje ostateczną decyzję o wyborze laureatów oraz podziale nagród, w tym wyłania zwycięzcę – właściciela najbezpieczniejszego gospodarstwa rolnego w kraju oraz laureatów II i III miejsca etapu centralnego konkursu.
15. W przypadku uzyskania przez dwa gospodarstwa jednakowej oceny, ustalenie lokaty odbędzie się w drodze głosowania członków centralnej komisji konkursowej poprzedzonego dyskusją, a w przypadku równej liczby głosów – ostateczną decyzję podejmuje przewodniczący centralnej komisji konkursowej.
16. Przewodniczący centralnej komisji konkursowej zapewnia przejrzystość postępowania komisji i decyduje o miejscu i terminie ogłoszenia wyników etapu centralnego konkursu.
17. Podpisany przez członków centralnej komisji konkursowej protokół z rozstrzygnięcia konkursu przewodniczący centralnej komisji konkursowej przedstawia Prezesowi KRUS w celu jego ostatecznego zatwierdzenia.

18. Członkowie komisji konkursowych przetwarzają dane osobowe właścicieli gospodarstw lub osób upoważnionych do ich reprezentowania na podstawie upoważnienia do przetwarzania danych osobowych wydanego przez KRUS.

§ 6. Nagrody

1. Laureaci wszystkich etapów konkursu otrzymają nagrody rzeczowe i pieniężne ufundowane przez organizatora, współorganizatorów, sponsorów i fundatorów.
2. Organizator ma prawo do:
  - 1) nieprzyznania nagrody za dowolne miejsce w konkursie;
  - 2) przyznania miejsc II i III ex aequo;
  - 3) przyznania wyróżnień w konkursie.
3. Nagrody zostaną przekazane laureatom etapu centralnego zgodnie z rozstrzygnięciami centralnej komisji konkursowej dokonanymi w trybie określonym w § 5 niniejszego regulaminu i wg. kryteriów określonych w § 4, niezwłocznie po zakończeniu uroczystej gali podsumowującej konkurs, jednak nie później niż do końca 2025 r.
4. Nagrody rzeczowej nie można zamienić na inną lub na ekwiwalent pieniężny.
5. Organizator nie ponosi odpowiedzialności z tytułu rękojmi za wady nagrody rzeczowej ani nie udziela gwarancji jakości. Wszelkie reklamacje dotyczące nagrody rzeczowej należy zgłaszać do jej producenta lub sprzedawcy.
6. W przypadku, gdy wartość przyznanej nagrody rzeczowej powoduje konieczność odprowadzenia zryczałtowanego podatku dochodowego od osób fizycznych, aby otrzymać nagrodę laureat zobowiązany będzie do uiszczenia 10% wartości nagrody brutto tytułem zryczałtowanego podatku dochodowego od osób fizycznych, zgodnie z ustawą z dnia 26 lipca 1991 roku o podatku dochodowym od osób fizycznych (Dz.U. 2024, poz. 226 t. j. z późn. zm.).
7. Sposób przekazania nagród zostanie uzgodniony indywidualnie pomiędzy fundatorami nagród, a laureatami.
8. Organizator nie ponosi odpowiedzialności za brak możliwości lub utrudnienia odbioru nagrody z przyczyn leżących po stronie laureata.

§ 7. Ogłoszenie wyników konkursu

1. Rozstrzygnięcie konkursu i podanie wyników do publicznej wiadomości odbędzie się przed **31 października 2025 r.**
2. Wyniki konkursu zostaną podane do publicznej wiadomości na stronie internetowej organizatora www.gov.pl/krus i Facebook KRUS.
3. O przyznaniu nagrody laureaci konkursu zostaną powiadomieni przez organizatora pocztą tradycyjną na adres korespondencyjny podany w *Formularzu zgłoszeniowym*.

§ 8.

Zasady wykluczenia uczestników i unieważnienia konkursu

1. Uczestnicy niespełniający warunków wymienionych w § 3 niniejszego regulaminu podlegają wykluczeniu z udziału w konkursie. Do podjęcia decyzji o wykluczeniu uprawnione są komisje konkursowe każdego szczebla konkursu.
2. Organizatorowi konkursu przysługuje prawo do unieważnienia konkursu w każdym czasie, bez podania przyczyny.

§ 9.

Informacja o przetwarzaniu danych osobowych

1. Administratorem danych osobowych pozyskanych w związku z organizacją konkursu jest Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego z siedzibą w Warszawie (00-608) przy al. Niepodległości 190 (KRUS).
2. KRUS wyznaczył Inspektora Ochrony Danych Osobowych, z którym można skontaktować się w sprawach ochrony i przetwarzania swoich danych osobowych pod adresem e-mail: iod@krus.gov.pl lub pisemnie na adres wskazany w ust. 1.
3. Dane osobowe pozyskane w związku z organizacją konkursu przetwarzane będą przez KRUS na podstawie zgody na ich przetwarzanie. KRUS przetwarzać będzie pozyskane dane osobowe w celach związanych z organizacją, przeprowadzeniem i rozstrzygnięciem konkursu, a także – w przypadku laureatów konkursu – w celach związanych z przyznaniem i odbiorem nagród. KRUS przetwarzać będzie dane osobowe uczestników w celach promocyjno-informacyjnych związanych z organizacją konkursu oraz w celu dokumentacji realizacji powierzonych KRUS na podstawie przepisów prawa zadań wykonywanych w interesie publicznym w zakresie prowadzenia działań na rzecz zapobiegania wypadkom przy pracy rolniczej i rolniczym chorobom zawodowym, o których mowa w art. 63 ust.1 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczaniu społecznym rolników (Dz.U. z 2024 r. poz. 90 z późn. zm.).
4. Osobom, których dane osobowe KRUS przetwarza w celach określonych w ust. 3, przysługuje prawo do wycofania wyrażonej zgody na przetwarzanie danych osobowych, ale cofnięcie zgody nie wpływa na zgodność z prawem przetwarzania, którego dokonano na podstawie zgody przed jej wycofaniem. Wycofanie zgody na przetwarzanie danych osobowych jest równoznaczne z brakiem możliwości udziału w konkursie.
5. Pozyskane w związku z organizacją konkursu dane osobowe uczestników będą przetwarzane przez KRUS, współorganizatorów, partnerów, patronów i fundatorów nagród do czasu osiągnięcia celów, o których mowa w ust. 3 przez okresy przewidziane przepisami prawa w tym zakresie, w tym przez okres przechowywania dokumentacji określony w przepisach powszechnych i uregulowaniach wewnętrznych KRUS w zakresie archiwizacji dokumentów, a także w okresie dochodzenia roszczeń przysługujących KRUS i w stosunku do nich lub do czasu odwołania zgody na ich przetwarzanie.

6. Pozyskane w związku z organizacją konkursu dane osobowe mogą zostać udostępnione przez KRUS innym odbiorcom, jeżeli obowiązek taki będzie wynikać z przepisów prawa. Pozyskane w związku z organizacją konkursu dane osobowe mogą zostać udostępnione przez KRUS także podmiotom przetwarzającym dane w imieniu i na rzecz KRUS (podmioty przetwarzające), np. podmioty realizujące zadania związane z organizacją i przeprowadzeniem konkursu w imieniu i na rzecz KRUS, podmioty świadczące usługi informatyczne, usługi niszczenia dokumentów.
7. Zgodnie z RODO, osobom, których dane KRUS będzie przetwarzać w ww. celach przysługuje:
- 1) prawo dostępu do danych osobowych i otrzymania ich kopii;
  - 2) prawo do sprostowania/poprawiania danych osobowych;
  - 3) prawo do usunięcia danych osobowych w sytuacji, gdy przetwarzanie danych nie następuje w celu wywiązania się z obowiązku wynikającego z przepisu prawa lub w ramach sprawowania władzy publicznej;
  - 4) prawo do ograniczenia przetwarzania danych, przy czym przepisy odrębne mogą wyłączyć możliwość skorzystania z tego prawa;
  - 5) prawo do wniesienia skargi do Prezesa Urzędu Ochrony Danych Osobowych na niezgodne z prawem przetwarzanie danych osobowych.
8. Zgodnie z art. 21 RODO, osobom, których dane KRUS będzie przetwarzać w celach określonych w ust. 3, nie przysługuje prawo sprzeciwu wobec przetwarzania danych osobowych, gdyż podstawą prawną przetwarzania danych osobowych jest zgoda (art. 6 ust. 1 lit. a RODO).
9. Zgoda na przetwarzanie przez organizatora, współorganizatorów, partnerów, patronów i fundatorów nagród danych osobowych ma charakter dobrowolny, ale jest niezbędna do udziału w konkursie.
10. W oparciu o podane dane osobowe KRUS nie będzie podejmował zautomatyzowanych decyzji, w tym decyzji będących wynikiem profilowania.
11. W związku z przewidzianą publikacją informacji dotyczących przeprowadzenia konkursu na portalach takich jak Facebook, You Tube, itp., pozyskane przez KRUS dane osobowe mogą zostać przekazane do państwa trzeciego (tj. państwa, które nie należy do Europejskiego Obszaru Gospodarczego obejmującego Unię Europejską, Norwegię, Liechtenstein i Islandię). W pozostałym zakresie KRUS nie przewiduje przekazywania danych osobowych do państwa trzeciego ani do organizacji międzynarodowych.
12. W przypadku laureatów konkursu, którzy zobowiązani będą do potwierdzenia fundatorom innym niż KRUS odbioru nagród oraz do uiszczenia podatku dochodowego od osób fizycznych zgodnie z ustawą z dnia 26 lipca 1991 roku o podatku dochodowym od osób fizycznych (Dz.U. 2024 poz. 226 t.j. z późn. zm.), informacja o przetwarzaniu ich danych osobowych przez te podmioty zostanie przekazana w treści powiadomień pisemnych o przyznaniu i odbiorze nagród.

§ 10.
Postanowienia końcowe

1. Niniejszy regulamin jest jedynym dokumentem określającym zasady udziału w XXII Ogólnokrajowym Konkursie *Bezpieczne Gospodarstwo Rolne*.
2. Treść niniejszego regulaminu zostaje podana do publicznej wiadomości i będzie dostępna do czasu rozstrzygnięcia konkursu:
  - 1) na stronie internetowej Organizatora www.gov.pl/krus;
  - 2) na stronach internetowych Współorganizatorów konkursu;
  - 3) w siedzibie Organizatora (w siedzibie Centrali, Oddziałów Regionalnych i Placówek Terenowych KRUS).
3. Postanowienia regulaminu stanowią podstawę do prowadzenia konkursu, a ich interpretacja należy do centralnej komisji konkursowej.
4. W trakcie trwania konkursu KRUS zastrzega sobie możliwość zmiany postanowień regulaminu w każdym czasie, jeżeli nie wpłynie to na pogorszenie warunków uczestnictwa w konkursie.
5. KRUS nie ponosi odpowiedzialności za zgłoszenia, które nie dotarły do niego z przyczyn od niego niezależnych, m.in. wskutek awarii łączy internetowych czy urządzeń uczestnika.
6. KRUS nie ponosi odpowiedzialności za podanie niepełnych lub nieaktualnych danych w *Formularzu zgłoszeniowym*, co skutkować może niezakwalifikowaniem się do udziału w konkursie.
7. Organizator zastrzega sobie prawo do wydłużenia terminu trwania konkursu i zobowiązuje się do natychmiastowego opublikowania zmienionego regulaminu w miejscach, w których uprzednio był opublikowany.
8. Organizator nie ponosi odpowiedzialności za ewentualne szkody spowodowane opublikowaniem nieprawdziwych danych identyfikujących uczestnika konkursu podanych w *Formularzu zgłoszeniowym*.
9. W sprawach nieuregulowanych w regulaminie konkursu mają zastosowanie powszechnie obowiązujące przepisy prawa.